

Politično mešetarjenje vladne SMC v senci mariborskega superračunalnika: Nezakoniti Upravni odbor Instituta informacijskih znanosti pod taktirko vladne SMC tiho sodeluje pri razgrajevanju razvojnega in izvoznega potenciala IZUM-a!

Večina članov Upravnega odbora Instituta informacijskih znanosti (IZUM) s sedežem v Mariboru ni strokovno kompetentna za odločanje o strateških razvojnih vprašanjih tega instituta kot tudi ne o projektu COBISS.Net. Nekompetentnost in oportunitizem članov - da se slučajno ne bi kdo komu zameril - praviloma pripeljeta do tega, da ti ljudje slepo sledijo pojasnilom in interesom direktorja IZUM in vladnih uradnikov, ki že leta nasprotujejo spremembi sestave organa upravljanja tega instituta, da njihove zgrešene usmeritve in odločitve v preteklih letih slučajno ne bi kdo prepoznal, razkril in problematiziral. Zagotovo pa bi iz omar popadalo veliko okostnjakov!

Piše: Tomaž Seljak

Foto: Mediaspeed

Kako dolgo bo vladna SMC še onemogočala reševanje odprtih razvojnih vprašanj IZUM-a in mreže COBISS.Net? Kaj bo slovenska vlada ponudila državam Zahodnega Balkana v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja v času predsedovanja Slovenije Svetu EU?

Pred dvajsetimi leti je imel **Institut informacijskih znanosti (IZUM)** petčlanski organ upravljanja, in sicer **Svet Instituta**. Njegov predsednik sem bil pisec tega prispevka, ki sem bil takrat vodja **Oddelka za informacijsko infrastrukturo** na **Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ)**, ostali predstavniki ustanovitelja IZUM-a pa so bili: **Stane Pejovnik**, tedanji državni sekretar na MŠZŠ, **Sašo Domijan**, strokovni sodelavec na MŠZŠ, in **Jelka Gazvoda**, svetovalka za knjižničarstvo na **Ministrstvu za kulturo**. S tem je bila zagotovljena neposredna odgovornost funkcionarjev in uradnikov na pristojnih ministrstvih za odločitve navedenega organa in vlade glede strateških vprašanj razvoja in delovanja IZUM-a, sistemov **COBISS** in **SICRIS** ter mreže **COBISS.Net**. Vsi s tem povezani strokovni predlogi so se takrat z uporabniki proizvodov in storitev IZUM-a pred sejami Sveta IZUM-a usklajevali v okviru **Sveta članic COBISS (vir)** in **Strokovnega sveta IZUM**. Poleg strokovnjakov IZUM-a so bili zunanji člani Strokovnega sveta IZUM-a **Štefan Kajzer** (predsednik), **Bruno Hartman**, **Bruno Štiglic**, **Matjaž Žaucer**, **Mirna Willer** iz Hrvaške in **Sigrid Reinitzer** iz Avstrije.

Minilo je 20 let, odkar je takratno Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport z dopisom državnega sekretarja z dne 7. marca 2001 protestiralo pri Ministrstvu za kulturo, ker je slednje v takratni *Predlog zakona o knjižničarstvu* vključilo določili o sestavi 9-članskega organa upravljanja **NUK**-a in najmanj 9-članskega

organa upravljanja IZUM-a. Predlagalo je, da se sestava organov navedenih institucij uredi v ustanovitvenih aktih. Zaradi neke kupčije v ozadju pa Ministrstvo za kulturo predloga ni upoštevalo.

To je bil izvorni greh problema, ki se vleče še danes.

Oktobra 2001 sprejeti *Zakon o knjižničarstvu* (ZKnj) je določil 7-članski organ upravljanja NUK-a in najmanj 9-članski organ upravljanja IZUM-a. Slednji je nato s spremembo ustanovitvenega akta dobil 11-članski upravni odbor z večinskim zastopstvom predstavnikov uporabnikov (knjižnic, univerz in inštitutov). Ministrstvo za kulturo je kmalu prepoznalo zmoto in z *Zakonom o uresničevanju interesa na področju kulture* leta 2002 razveljavilo člen ZKnj, ki je določal sestavo organa upravljanja NUK-a, ter v aktu o njegovi ustanovitvi določilo 5-članski Svet NUK-a. Ob tem je z *Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti* (ZRRD), ki je bil sprejet istega leta, IZUM dobil status javnega infrastrukturnega zavoda, ki naj bi imel upravni odbor s tretjino predstavnikov ustanovitelja, tretjino predstavnikov zaposlenih in tretjino uporabnikov storitev javnega zavoda, ni pa bil razveljavljen 46. člen ZKnj, ki določa drugačno sestavo organa upravljanja IZUM-a.

Minilo je 10 let, odkar sem zaradi podcenjevalnega odnosa takratnega **Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo** (MVZT) do IZUM-a in projekta COBISS.Net na seji Upravnega odbora IZUM-a februarja 2011 podal odstopno izjavo z mesta direktorja IZUM-a. Eden od razlogov za protestni odstop so bile težave s sestavo in z delovanjem upravnega odbora, ki so se zatem manifestirale tudi v večinski pokorščini članov zahtevi državnega sekretarja **Józsefa Györkösa** in ministra **Gregorja Golobiča**, da je treba razrešiti direktorja, ki zahteva spremembo odnosa MVZT do IZUM-a, kar je bil moj pogoj, da ostanem direktor IZUM-a.

Golobič je ob tem celo zagrozil s priključitvijo IZUM-a NUK-u.

Junija bo minilo 10 let, odkar je poslanska skupina socialnih demokratov v državnozborsko proceduro vložila predlog spremembe 46. člena Zakona o knjižničarstvu – uskladitev z Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti, a je bil Državni zbor razpuščen pred sejo, na kateri naj bi bila sprememba sprejeta.

Oktobra bo minilo 10 let, odkar je **UNESCO** spremembo sestave organa upravljanja IZUM-a postavil kot pogoj za sklenitev sporazuma z **Republiko Slovenijo** o preoblikovanju IZUM-a v **Regionalni center za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti** pod pokroviteljstvom UNESCA. Zahteval je 5-članski upravni odbor, katerega člani naj bi bili: predstavnik Vlade Republike Slovenije, predstavnik UNESCA, predstavnik skupnosti uporabnikov iz **Slovenije**, predstavnik Sveta COBISS.Net in predstavnik zaposlenih v IZUM-u. S podpisom navedenega sporazuma leta 2012 je slovenska vlada s tem soglašala, a sestave organa upravljanja IZUM-a zatem ni spremenila oziroma je leta 2016 le število članov zmanjšala iz 11 na 9 članov.

Februarja pa je minilo eno leto, odkar je Državni svet sprejel predlog zakonodajne iniciative - besedilo *Predloga zakona o spremembi Zakona o knjižničarstvu* (razveljavitev 46. člena), a zaradi nasprotovanja **SMC** in kupčije med koalicijskimi strankami predlog na seji **Odbora za kulturo** Državnega zbora 4. junija 2020 ni dobil potrebne podpore, ki so jo predhodno obljubile vse stranke, razen SMC in **LMS**.

Julija 2020 je Državni zbor naposled le sprejel *Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo ter Organizacijo Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo* (UNESCO) o preoblikovanju IZUM-a – Regionalnega centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti v Mariboru, Slovenija, v center 2. kategorije pod pokroviteljstvom Unesca in o njegovem delovanju (vir). Centri 1. kategorije so organizacijske enote Unesca, centri 2. kategorije pa so ustanovljeni in delujejo pod pokroviteljstvom te svetovne organizacije.

Sporazum z Unescom je z ratifikacijo v Državnem zboru postal sestavni del slovenskega pravnega reda in je po hierarhiji nad nacionalnimi zakoni in drugimi predpisi, ki se morajo uskladiti z navedenim mednarodnim sporazumom, če so kakšna njihova določila v nasprotju z njim. Po ustavi Republike Slovenije se mednarodne pogodbe in sporazumi, ki jih ratificira Državni zbor, uporabljajo *neposredno* (hierarhično se uvrščajo pod Ustavo in nad zakone). To pomeni, da glede sestave Upravnega odbora IZUM-a sedaj, ne glede na 46. člen Zakona o knjižničarstvu, nesporno velja 7. člen Sporazuma z Unescom, ki določa 5-člansko sestavo organa upravljanja IZUM-a in je skladen s 33. členom Zakona o raziskovalni in razvojni dejavnosti.

Pristojni ministri (MIZŠ, MK, MJU) in direktor **Službe vlade za zakonodajo** so bili v začetku decembra 2020 opozorjeni na nezakonitost morebitnega imenovanja novega Upravnega odbora IZUM-a po obstoječem aktu o ustanovitvi IZUM-a, a so opozorilo ignorirali (!). Ko je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport januarja, pred potekom mandata Upravnemu odboru IZUM-a, pripravilo predloga vladnega sklepa o imenovanju članov po obstoječem aktu o ustanovitvi IZUM-a, sta bila 1. februarja letos z njegovo nezakonitostjo seznanjena še generalni sekretar vlade in vodja **Sektorja za podporo dela Komisije Vlade Republike Slovenije za administrativne zadeve in imenovanja**. Predlog sklepa zato ni bil obravnavan na seji navedene komisije 2. februarja 2021, temveč je vlada nezakonit (!) "*sklep o imenovanju članov in članic upravnega odbora javnega raziskovalnega zavoda Instituta informacijskih znanosti (IZUM) za mandatno dobo štirih let*" sprejela na dopisni seji 4. 2. 2021 (vir). Očitno so interesi SMC in uradnikov na MIZŠ nad zakonodajo, Ministrstvo za kulturo pa se z IZUM-om ne želi obremenjevati in slepo sledi predlogom MIZŠ. Ob tem predlagatelj sklepa očitno tudi ne ve, da IZUM ni javni raziskovalni zavod, temveč javni infrastrukturni zavod.

Na prvi seji Upravnega odbora IZUM-a 22. februarja 2021 je funkcijo predsednika prevzel **Aleš Osrajnik**, bivši sekretar **Lokalnega odbora SMC Maribor**, ki ni strokovnjak za dejavnost IZUM-a niti ni zaposlen v sferi uporabnikov storitev IZUM-a na področju izobraževanja, znanosti in kulture! Na navedeni seji je upravni odbor rutinsko sprejel *Letno poročilo o delu IZUM-a za leto 2020*, ne da bi prepoznal zavajajoče navedbe v poročilu. Večina članov verjetno ne ve ali pa iz določenega razloga prikriva, da

* je imel IZUM konec leta 2020 enako število zaposlenih kot leta 2011 (117), a od tega vsaj 5 za superračunalnik, kar kaže na zmanjševanje kadrovskega potenciala za osnovno dejavnost (COBISS, SICRIS in COBISS.Net), vprašljiva pa je tudi upravičenost kar treh zaposlitev za odnose z javnostmi;

* je IZUM za izvajanje osnovne dejavnosti javne službe (COBISS in SICRIS) leta 2010 iz državnega proračuna prejel 5.003.509 evrov, lani pa 4.867.000 evrov (upoštevaje inflacijo bi moral prejeti vsaj za 12 % več z ustreznim dodatkom zaradi vključitve vseh šolskih knjižnic v COBISS.SI) in da

* so prihodki iz naslova tržne dejavnosti v tujini v letu 2020 realizirani na ravni planiranih (450.000 evrov), odvisni pa so večinoma od prodanih licenc za aplikacije COBISS v preteklih letih (prirast glede na predhodno leto je bil neznaten).

Ob tem je bi upravni odbor informiran, da so bile zaposlenim izplačane nagrade iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu v letu 2020 v višini 300 evrov bruto, ter sprejel sklep, da se direktorju IZUM-a **Alešu Bošnjaku** izplača delovna uspešnost iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu v višini 7.500 evrov bruto. Zasluge aktualnega direktorja za tržne prihodke pa so neznatne. Očitno mu pripada nagrada za pokorščino, ker ne problematizira podcenjevalnega odnosa vlade do IZUM-a?

Na drugi seji 8. marca 2021 (navedbe v nadaljevanju so povzete iz predloga zapisnika, ki naj bi bil potrjen na naslednji redni seji) je upravni odbor sprejel *Letni program dela in finančni načrt IZUM za leto 2021*:

* od 118 zaposlenih jih je 6 vezanih na projekt superračunalnika (**HPC RIVR**), iz prikaza števila zaposlenih glede na vir financiranja je razvidno, da naj bi se s tržnimi prihodki financirali trije zaposleni, iz finančnega načrta pa je razvidno, da se iz navedenega naslova pokrivajo stroški dela šestih zaposlenih;

* za izvajanje dejavnosti naj bi IZUM letos od MIZŠ prejel 5.890.00 evrov, a naj bi po pojasnilu direktorja to vključevalo tudi blizu 900.000 evrov za kritje stroškov električne energije za superračunalnik;

* prihodki iz naslova tržne dejavnosti v tujini naj bi ostali na ravni lanskega leta (450.000 evrov), pri odhodkih pa ni razvidno, kakšni so dejanski stroški izvajanja tržne dejavnosti in kakšen delež presežka prihodkov nad odhodki IZUM-a namenja za mednarodno razvojno pomoč.

Svet članic COBISS.SI in Strokovni svet IZUM letnega programa predhodno nista obravnavala, kar kaže na popolno ignoranco strokovnih teles IZUM-a. Pozitivno mnenje pa je k programu podal **Nacionalni svet za knjižnično dejavnost**, katerega član je tudi direktor IZUM-a. Glede Sveta COBISS.Net je direktor pojasnil, da je **COBISS.Net Council** tretiran kot upravljavsko telo, ki v skladu s Sporazumom med Slovenijo in

Unescom predstavlja "managing board", pristojen za IZUM-ove aktivnosti izven Slovenije v mreži COBISS.Net, kar pa je zavajajoč konstrukt, ki je v popolnem nasprotju s *Sklepom o imenovanju Sveta COBISS.Net* in navedenim sporazumom z Unescom.

Zanimiva je tudi formulacija sklepa: "*Člani UO IZUM potrdijo Letni program dela in finančni načrt IZUM-a za leto 2021 in pooblaščajo direktorja IZUM-a, da uskladi celotno besedilo, upoštevajoč pripombe ministrstva.*" Če člani niso bili seznanjeni s pripombami ministrstva, je nedopustno, da upravni odbor Letni program IZUM-a potrdi, nato pa ga lahko direktor še spreminja glede na pripombe ministrstva.

Predstavniki univerz **Zoran Ren**, ki je tudi vodja projekta HPC RIVR, je na navedeni seji izrazil pričakovanje, da bo IZUM imel na tem področju dolgoročne cilje in zato potrebuje svojo strategijo razvoja superračunalnika, ker se načrtuje velika investicija v super moderno zgradbo, ki bi jo zgradili s kohezijskimi sredstvi. Da gre za investicijsko fazo, ki utrjuje status IZUM-a, je še povedal. Direktor IZUM-a je pojasnil, da se mora strategija superračunalnika izdelati v sodelovanju in podpori MIZŠ, **Univerza v Mariboru** pa naj bi pomagala oblikovati strategijo na vsebinskem področju. Ob tem bi moral le še povedati:

- * da je IZUM v okviru projekta HPC RIVR dal na razpolago prostore in pripadajočo infrastrukturo svojega računalniškega centra, ki je bil sicer zgrajen za načrtovano širitev mreže COBISS.Net;
- * da IZUM nima ekspertov z izkušnjami na področju superračunalništva in so konfiguracijo nabavljenega superračunalnika zastavili eksperti Univerze v Mariboru in **Inštituta Jožef Stefan**;
- * da je IZUM moral zaposliti šest novih sodelavcev, ki se usposablajo za upravljanje superračunalnika, s projektnimi aktivnostmi pa je obremenjen še tudi kdo od predhodno zaposlenih v IZUM-u, in
- * da bi bilo v naslednji fazi smiselno ustanoviti samostojni javni infrastrukturni zavod, ki se bo ukvarjal samo z razvojem, vzdrževanjem in upravljanjem superračunalnika.

Predstavniki zaposlenih **Boštjan Batič** je izpostavil pomen zagotavljanja programske opreme COBISS na najvišji ravni, vizija projekta HPC RIVR pa se mu tudi "*zdi zelo pomembna, saj želijo zaposleni v projektu aktivno sodelovati in graditi naprej*". Širitev v COBISS.Net "*se mu zdi dobrodošla, vendar je IZUM primarno zadolžen za Slovenijo, med tem ko so viški znanja seveda lahko predani tudi izven Slovenije*". Govori gospod Batič (kot sodelavec v skupini za odnose z javnostmi) tudi v imenu tistih zaposlenih, ki nimajo nič s superračunalnikom? In kaj naj bi bili "viški znanja" za uporabnike izven Slovenije? Mnenje predstavnika zaposlenih kaže na njegovo nerazumevanje pogodbenih obveznosti IZUM-a do partnerjev v drugih državah in na očitno nezainteresiranost zaposlenih za širitev mreže COBISS.Net, za kar se potrebne kadrovske zmogljivosti lahko financirajo s prihodki od tržne dejavnosti.

Upravni odbor IZUM-a je s posebnim sklepom zadolžil direktorja IZUM-a, da na prihodnjih sejah člane UO sproti obvešča o poteku procesa oblikovanja vizije IZUM-a na področju projekta HPC RIVR, usoda projekta COBISS.Net pa ga očitno ne zanima. Leta 2010 smo načrtovali širitev mreže COBISS.Net in povečanje števila zaposlenih na 150 v petih do desetih letih ter kasneje zaradi tega pridobili tudi evropska sredstva za izgradnjo prizidka in novega računalniškega centra, ki je sedaj zapolnjen s superračunalnikom. Vizija projekta COBISS.Net se po zaslugi SMC in uradnikov na MIZŠ ter aktualnega direktorja IZUM-a ne uresničuje, političnemu razgrajevanju razvojnega in izvoznega potenciala IZUM-a in projekta COBISS.Net pa ni videti konca.

Medtem je predsednik vlade **Janez Janša** aprila svečano zagnal superračunalnik, ki j res velika pridobitev za slovenske raziskovalce, za IZUM pa je zgolj in samo veliko breme. Ker IZUM ni imel strokovnjakov za superračunalništvo, je moral za vzdrževanje in upravljanje superračunalnika (črnsko delo) zaposliti šest novih sodelavcev – na račun zmanjšanja kadrovske zmogljivosti za osnovno dejavnost (COBISS, SICRIS in COBISS.Net).

Kako dolgo bo vladna SMC še onemogočala reševanje odprtih razvojnih vprašanj IZUM-a in mreže COBISS.Net? Kaj bo slovenska vlada ponudila državam **Zahodnega Balkana** v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja v času predsedovanja Slovenije **Svetu EU**?